

Utredning föreslår: Inga barn i häkte

Sverige sticker ut internationellt genom hur vi behandlar unga i arrest och häkte. En ny utredning vill minska isolering och förändra häkteskulturen.

Text: Anna Fredriksson | Illustration: Fabian Göranson Artikel i SocialPolitik nr 4 2016

Sverige har under många år fått kritik av FN:s och Europarådets tortyrkommittéer för hur vi behandlar minderåriga misstänkta för brott. Om någon sitter inlåst i en cell och är berövad all meningsfull mänsklig kontakt under 24–22 timmar per dag är det att betrakta som tortyr. Sådan isolering är redan efter några dagar skadlig, både psykiskt och fysiskt. Särskilt för barn och unga.

– Därför har vi minimikravet att alla som är under 21 år när de häktas ska få två timmar med mellanmänsklig kontakt, säger Malin Karlsson, ansvarig för verksamhetsutvecklingsfrågor i anstalt och häkte inom Kriminalvården.

Häktes- och restriktionsutredningen som nyligen lämnat sitt betänkande till regeringen tycker inte att två timmar med andra är tillräckligt för unga personer, utan föreslår att fyra timmar ska bli lag.

85 procent av de ungdomar som sitter häktade har restriktioner från åklagare för att de inte ska kunna försvåra brottsutredningen. Det kan göra att de inte får träffa andra intagna eller ta emot besök av sin familj.

– Då får de sitta mycket av den här tiden med personal. Om vi kunde förändra det skulle vi kunna ha studiecirkelar till exempel, säger Malin Karlsson.

När Barnombudsmannen 2013 gjorde en rapport om barn och unga i arrest och häkte visade den att 122 unga under 18 år häktats 2011. 1998 var siffran 41. Att barn isoleras i häkte under

lång tid gör att Sverige sticker ut internationellt.

– Det kan bero på att vårt rättssystem baseras på omedelbarhetsprincipen, alltså att en dom endast får grundas på det som kommer fram under huvudförhandlingen, säger Emma Forssell, jurist hos Barnombudsmannen.

Steget innan häktning är anhållande och beslutas också av åklagare. Den som anhålls sitter i polisarrest, men vi vet inte hur ofta det händer unga under 18 år. Det finns ingen samlad statistik. När Barnombudsmannen frågade tog polisen fram särskild statistik som visade att 2011 hände det vid 3 052 tillfällen.

De fem vanligaste typerna av brott som ungdomar misstänktes för under samma tidsperiod var stölder, narkotikabrott, misshandel, brott mot trafikbrottslagen och skadegörelse. Många släpps ganska snabbt.

– När någon blir fortsatt anhållen handlar det oftast om misstanke om ett grovt brott som rån eller grov misshandel. Det är relativt många unga mellan 15 och 18 som begår ganska grova brott, säger Mathias Henriksson, en av två gruppchefer för ungdomsbrott i Stockholms city.

Polisen är skyldig att informera socialtjänsten.

– Vi är lyckligt lottade eftersom de sitter i våra lokaler. Vi kopplar in dem direkt vid förhör. De ger också stöd till brottsoffer och håller i medling om det blir aktuellt.

Beslut att hålla kvar någon omprövas kontinuerligt. Som längst kan man sitta i arrest i 72 timmar. Skadan för den enskilde ska vägas mot polisens möjlighet att göra ett förhör med försvarare närvarande. Tre skäl finns att frihetsberöva: att någon riskerar att avvika, återfalla i brott eller försvåra utredningen. Polisen jobbar så snabbt man kan när det gäller ungdomar, för att göra den utredning som ligger till grund för åklagarens beslut om fortsatt anhållande eller häktning, menar Mathias Henriksson.

– I vissa fall kan vi tycka att åklagaren bortser från handlingen och ser för mycket till ålder. Vid våldsbrott måste

man se helheten och att det också kan finnas unga brottsoffer. En ungdomsåklagare kanske hade vågat ta beslut att låsa in, medan en jouråklagare som är ovan vid ungdomar inte vågar.

En häktning kan vara som längst tre månader. Så långt det är möjligt ska en ung person som är häktad kunna få skolgång med hjälp av sin vanliga skola.

– Men det är inte alltid så enkelt. Då ordnar vi undervisning. En studie- och yrkesvägledare tar kontakt första veckan och gör en studieplan. Det finns också tillgång till psykolog, säger Malin Karlsson.

Häktesutredningen tycker att restriktioner ges slentrianmässigt och vill ställa hårdare krav på individuella bedömningar och bättre motiverade beslut. Idag finns ingen särskild reglering av restriktioner som gäller minderåriga.

Hela synen på häktning måste förändras anser utredningen som föreslår att ansvaret för misstänkta under 18 flyttas från Kriminalvården till Statens Institutionsstyrelse som får i uppdrag att anpassa fler platser på de särskilda ungdomshemmen. Men framförallt menar man att antalet barn i häkte bör minska.

Anna Fredriksson